

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Gjykata Kushtetuese / Ustavni sud / Constitutional Court

Perandori Justinian p.n., Prishtinë/a, Kosovë/o
Tel: +381 (0)38 220 104/5; Fax: +381 (0)38 220 112; www.gjk-ks.org

Prishtine, 28 Eylül 2010
Nr. ref.: AGJ 43/10

Karar

Dava no: KI 47/10

Naim Rrustemi ile Kosova Cumhuriyet Meclisinden 31 milletvekilinin

Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı
Sn. Fatmir Sejdiu Ekselansları

Hakkındaki İstemi

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Aşağıdaki yapıdadır:

Enver Hasani, Başkan
Kadri Kryeziu, Başkanvekili
Robert Carolan, Yargıç
Altay Suroy, Yargıç
Almiro Rodrigues, Yargıç
Snezhana Botusharova, Yargıç
Ivan Čukalović, Yargıç
Gjyljeta Mushkolaj, Yargıç
Iliriana Islami, Yargıç

Başvurucu:

1. Başvurucu tarafta Naim Rrustemi ile Kosova Cumhuriyeti Meclisinin 31 milletvekili (Ek A'ya bakınız) bulunmaktadır.

Karşı Taraf

2. Sanık tarafında Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sn. Fatmir Sejdiu Ekselansları bulunmaktadır.

Yasal Dayanak

3. Kosova Cumhuriyeti Anayasasının 113 (6) maddesi (bundan sonra "Anayasa" şeklinde anılacaktır); 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 44. maddesi (bundan sonra "Yasa" şeklinde anılacaktır); Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 54(a) maddesi (bundan sonra "İçtüzük").

Davanın Anayasa Mahkemesine Geliş Biçimi

4. Naim Rrustemi ve Kosova Meclisinden diğer 31 milletvekili (Ek A'ya bakınız) 25 Haziran 2010 günü Anayasa Mahkemesi nezdinde istemde bulundular. Başvurucular Cumhurbaşkanı Sejdiu'nun Anayasasının 88 (2) maddesini ihlal ettiğini, Kosova Demokratik Birliği (LDK) içerisinde dondurulmuş başkanlık görevinin Anayasaya aykırı olduğunu iddia etmektedir.
5. İçtüzüğe uygun olarak Mahkeme 29 Haziran 2010 tarihinde Cumhurbaşkanı'na gönderdiği mektupta kendisinin cevabını talep etmiştir.
6. İçtüzüğe uygun olarak Mahkeme, Yargıç Robert Carolan'ı Raportör Yargıç sıfatıyla görevlendirerek Ön İnceleme Heyetine şu yargıçları tayin etmiştir: Snezhana Botusharova (Başkan), Kadri Kryeziu (Başkanvekili) ve Gjyljeta Mushkolaj.
7. Aşağıdaki metinde, istemde imzaları bulunup Mahkemenin görüşlerine başvurduğu kimi Kosova Meclisi Milletvekillerinin ifadeleri bulunmaktadır.
 - i. 29 Haziran 2010: Milletvekilleri Dragiša Mirić, Mihailo Šćepanović ve Vladimir Todorović Mahkemeye gönderdikleri açıklamada söz konusu toplu dilekçeden imzalarını geri çektiklerini bildirmişlerdir. Bu belgede dördüncü bir ad olarak Numan Balić bulunmasına karşın şahsın imzası bulunmamaktadır.
 - ii. 2 Temmuz 2010: Berat Luzha adlı bir başka milletvekili toplu dilekçeden imzasını geri çektiğini bildiren bir açıklamayı Mahkemeye teslim etmiştir. Açıklamasında Cumhurbaşkanı'nın Anayasayı ihlalinin bilincinde olduğunu, fakat siyasi krize neden olmamak için bu toplu dilekçeden çekilmek istediğini bildirmiştir.
 - iii. 5 Temmuz 2010: Anayasa Mahkemesi Muzejene Selmani'den imzasını geri çektiğini bildiren bir mektup almıştır.
8. Mahkemeye, Cumhurbaşkanlığı Hukuk Danışmanlığı'ndan 15 Temmuz 2010 günü cevap gelmiştir.
9. Mahkemenin Merkez Seçim Komisyonuna (MSK) 7 Temmuz 2010 günü gönderdiği mektubuna 22 Temmuz 2010 günü MSK'den cevap gelmiştir.
10. Mahkeme tam kadro ile 22 Eylül 2010 günü yaptığı kapalı oturumda istemle ilgili kararı almıştır.

Mahkeme Öncesi Davanın Özeti

11. Anayasasının 113.6 maddesi şu güvenceyi sağlamıştır:

Kosova Meclisinden otuz (30) veya daha fazla sayıda milletvekili, Cumhurbaşkanı'nın Anayasayı ağır ihlali durumunda dava açmaya yetkileri bulunmaktadır.

12. Kosova Meclisinin 32 milletvekili dilekçeyi imzalamıştır. Başvurucular, Kosova Cumhurbaşkanı'nın, Anayasanın herhangi bir siyasi partideki tüm görevlerini kısıtlayan 88.2 maddesini ihlal ettiğini ve etmeye devam ettiğini iddia etmektedirler. Başvurucular böyle bir ihlalin Ağır Anayasa İhlali olduğunu da iddia etmektedirler.

13. Söz konusu 88. madde şu güvenceleri içermektedir:

1. *Cumhurbaşkanı başka bir kamu görevinde bulunamaz.*
2. *Seçildikten sonra Cumhurbaşkanı, siyasi parti içinde herhangi bir görevde bulunamaz.*

Başvurucuların Sundukları Gerekçeler

14. Dilekçede 17 Kasım 2009 tarihindeki yerel seçimlere LDK'nin kayıtlı parti olarak katıldığı bildirilmektedir. Dilekçede ayrıca Yerel Seçim Yasasında, gerekli değişikliğin yapılması kaydıyla 03/L-073 sayılı Genel Seçim Yasasını uygulayarak, siyasi partilerin kaydı için Parti başkanının olması ve onunla ilgili her değişikliğin Merkez Seçim komisyonuna bildirilmesi gerektiği açıklanmaktadır.

15. Dilekçede aynı zamanda 2004/11 UNMIK Yönetmeliğinin 12. maddesine ve daha sonra açıklanan diğer maddelere de atıfta bulunularak siyasi partilerin başkanının olması gereğine işaret edilmiştir. Bu yönetmelik etkin bir şekilde yürürlükten kaldırılmış olup 5 Haziran 2008 tarihli Genel Seçim Yasasıyla tekrar yürürlüğe kondu.

16. Dilekçede LDK'nin Parti Başkanı sıfatıyla başka bir kişinin takdim edilmemiş olması gerçeğinden hareketle milletvekillerinin, 9 Ekim 2007 tarihinden itibaren, Kosova Cumhurbaşkanlığına seçilen Sn. Fatmir Sejdiu'nun partinin de başkanı olduğu sonucuna vardıkları açıklanmaktadır.

Cumhurbaşkanının Cevabı

17. Cumhurbaşkanının cevabı Dilekçe ile ilgili şu üç yasal savunma argümanını ortaya koydu:

i. Milletvekilleri Anayasanın 113.6 maddesine uygun şekilde yetkili taraf olma kriterini yerine getirmediği;

ii. 03/L-121 sayılı Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 45. maddesinde belirtilen süre içerisinde dilekçenin teslim edilmediği

iii. Cumhurbaşkanı herhangi bir siyasi partide hiçbir görev ifa etmediğinden 88.2 Maddesine atfen Ağır Anayasa İhlali işlemediği ortaya konulmuştur.

18. Anayasa Mahkemesi nezdinde başvuru tarafın yasal yetkileri olmadığı ile ilgili Cumhurbaşkanı, yukarıdaki 7 paragrafa atfen milletvekillerinin imzalarını geri çekmeleri Anayasanın 113.6 maddesinde istenilen 30 (otuz) sayısından küçük olduğu, bunun için yeterli olan 30 sayısının sağlanamadığı gerekçesiyle geri kalan milletvekili grubunun istemde bulunmaya yetkileri olmadığı argümanını ortaya koymaktadır.

19. Yasanın 45. maddesi şu güvenceyi sağlamaktadır:

Madde 45 Süreler

Cumhurbaşkanının iddia edilen anayasa ihlaliyle ilgili istem, ihlalin duyurulduğu günden itibaren otuz (30) günlük süre içerisinde sunulmalıdır.

20. Yasanın 45. maddesinde istemin 30 günlük süre içerisinde teslimiyle ilgili Cumhurbaşkanı şu argümanı ortaya koymuştur: Fiilin bir anlık veya sürekli olması gerçeğinden bağımsız olarak “Cumhurbaşkanının iddia edilen anayasa ihlaliyle ilgili istem, ihlalin duyurulduğu günden itibaren 30 günlük süre içerisinde teslim edilmelidir.” Cumhurbaşkanı, 26 Mayıs 2010 tarihinden önce duyurulan tüm fiilleri için İstem Anayasa Mahkemesine teslim edildiği tarih itibarıyla, 30 günden daha eski olduğundan söz konusu fiillerle ilgili hüküm verilemez, argümanını sunmaktadır.
21. Cumhurbaşkanı, Kosova Meclisi tarafından Kosova Başkanlığına seçilmesine müteakiben 28 Aralık 2006 tarihinde LKD Kuruluna mektup göndererek “LDK Başkanlığı görevini dondurduğu” kararını bildirmiştir. Bu seçim Kosova Anayasasının yürürlükte olmadığı bir zamanda, Kosova Başkanlığı görevine seçiminden 10 (on) ay önce, 10 Şubat 2006 tarihinde yapılmıştır.
22. Anayasanın yürürlüğe girdiği 15 Haziran 2008 tarihinden sonra “LDK Başkanlık görevini dondurduğu” kararını LDK Kuruluna 16 Haziran 2008 günü mektup göndererek tekrar duyurduğunu açıklamaktadır. O halde Anayasaya aykırı olduğu iddia edilen bu fiil söz konusu iki mektubun yazıldığı bu tarihlerde duyurulduğunu açıklamaktadır.
23. Alternatif bir şekilde, 17 Kasım 2009 günü yapılan yerel seçimlerde “dondurulmuş” LDK Başkanlığı ile ilgili bir ihlal iddiası söz konusu olacaksa, kararın duyurulmasından itibaren 30 günlük süre de Kasım 2009 seçimlerinden sonra 17 Aralık 2009 tarihine isabet etmektedir.
24. Cumhurbaşkanı, “Dondurulmuş siyasi bir görevin Cumhurbaşkanı tarafından işgal edilmesinin Kosova Anayasasının ağır/ciddi ihlalidir” davasının Mahkemeye daha iyi bir şekilde takdim edilmesini talep etmektedir. O, siyasi parti içerisindeki görevinin dondurularak bekletilmesine rağmen, bu fiilin ağır Anayasa ihlalini bertaraf ettiği anlamına geldiğini açıklamaktadır.
25. O, Cumhurbaşkanının hiçbir siyasi görev yürütemez şeklindeki 88.2 maddesinin Cumhurbaşkanlığına seçildikten sonra herhangi bir siyasi görevin bekletilemeyeceğinin hükmünü içermediğini vurgulamaktadır. O, görevin “bekletilmesi” ve “dondurulması” arasındaki önemli farka vurgu yapmıştır. O, Kosova Meclis Başkanın bulunmadığı veya görevi yürütemediği durumlarda başkanın yerine geçip onu görevini üstlenebilecek olan başkanvekillerinden birinin görevi ile bir karşılaştırma yapmaktadır. O aynı zamanda Cumhurbaşkanının olmadığı veya görevini yürütemediği durumlarda Meclis Başkanının “vekalet” görevine de vurgu yapmaktadır. O aynı şekilde Anayasa Mahkemesi Başkanının, görevini yerine getirirken destek olması amacıyla kendi Başkanvekiline bir dizi görevler verebileceğini de ekledi.
26. Cumhurbaşkanı, siyasi parti içerisindeki herhangi görevini kısıtlayan 88.2 maddesiyle ilgili Anayasaya aykırı hiçbir fiilde bulunmadığı konusunda ısrar etti.
27. O, “ifa etmek” ifadesinin hukuki bağlamda “yürütme” veya “fiilen yapma” şeklinde tanımlanabileceğinde ısrar etmektedir. İfadenin son anlamını desteklemek amacıyla Black’s Law Dictionary (online 8. baskı) sözlüğüne atıfta bulunmuştur. O halde bir görevin ifa edilmesi için görevde olmanın yanı sıra fiilin de olması gerektiğini iddia etmektedir.

28. Merkez Seçim Komisyonuna LDK tarafından sunulan parti evrakıyla ilgili Cumhurbaşkanı, evrakın LDK tarafından teslim edildiğini, bunun kendisine mal edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Başkasının yaptıklarıyla, şu halde LDK'nın yaptıklarıyla ilgili sorumlu tutulmanın, Cumhurbaşkanı'nın Anayasayı ağır ihlali sonucunda görevden alınmasını belirleyen 91.3¹ maddenin Cumhurbaşkanı'nın filleriyle ilgili olduğunu, Anayasa uygunluk testinin anlaşılabilir olduğunu vurgulamaktadır.
29. "Ağır ihlal" ifadesinin Anayasada açıklanmamış olmasından hareketle bunlar Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini belirleyen Anayasanın 84. Maddesine (aşağıda belirtildiği üzere) aykırı fiillerin işlenmesi veya yapılmamasını kapsaması gerektiği değerlendirilmiştir. Cumhurbaşkanı, o halde LDK başkanlığı görevinin dondurulması ağır anayasal madde ihlali teşkil etmediğini vurgulamaktadır.

İstemin Kabul Edilebilirliği ile İlgili Değerlendirme

Süre Sınırlaması

30. Dikkate alınması gereken soru LDK Başkanlık görevinin "dondurularak bekletilmesi" ile ilgili kararın duyurulmasından otuz günü geçtikten sonra istemde bulunmak için tam bir engel teşkil etmekle ilgilidir. Mahkemenin, LDK Başkanlık görevinin bekletilmesi süreklilik arz eden bir durum olduğunu değerlendirmesi maksadıyla, Cumhurbaşkanı'nın bu görevi bekleterek diğer resmi görevini yürüttüğü her gün için ihlalin münferit olduğunu varsayması durumunda; Meclis milletvekillerinin yerel seçimlerin yapıldığı tarihten otuz günü aşmayarak 17 Aralık 2009 tarihinden önce veya Cumhurbaşkanı'nın 16 Haziran 2008 tarihli mektubundan sonra otuz gün içerisinde istemde bulunmaları gerekirdi
31. Ciddi Anayasa ihlalleri **88.2** maddesinde tanımlanmış olup bu ihlallerin en üst düzeyde yani Anayasa Mahkemesinde görüşülmesini belirleyen (**Anayasanın 91.1 ve 113.6 maddelerine** bakınız) bir özel mekanizma oluşturulmuştur. Anayasanın güvencesini sağlayan başka hiçbir kurum böyle bir denetimi yapamaz. Böyle bir değerlendirmeye sadece Cumhurbaşkanı'nın filleri tabi tutulabilir. Bu, öyle görülüyor ki Cumhurbaşkanlığı görevinin anayasal çerçevede öneminin ve görevin gerektiği şekilde ifası gereğinin yansımaları olacaktır.
32. Cumhurbaşkanı Sejdiu davasında, "dondurulmuş" LDK Başkanlığının bekletilmesi ile ilgili fiili durumu göz önünde bulundurup vakanın tek bir defa meydana geldiği veya süreklilik arz eden bir durum olduğu şeklinde değerlendirilmesi söz konusudur. Süreklilik arz eden bir durum söz konusu olması halinde, öne sürülen ihlal ile ilgili milletvekillerinin Mahkeme nezdinde istemde bulunmaları ile ilgili bir süre sınırlaması yoktur. Görevin "dondurularak bekletilmesi" gerçeği "süreklilik arz eden" bir anlama gelmektedir. Cumhurbaşkanı, seçildiği 2006 yılından bu yana her gün LDK Başkanı ve Cumhurbaşkanı olmaya devam ettiğini kabul etmektedir.
33. Şayet vaka buysa, dondurulmuş görevin sonuçları devam ettiğinden her gün süreklilik arz eden bir durum söz konusudur. Başka bir sonuca varmamız halinde Kosova Cumhurbaşkanı'nın anayasal ihlalinden dolayı makamını işgal etmesine son verilebilir, fakat istemin Anayasa Mahkemesine gereken sürede verilmemesinden

¹ Kosova Anayasası Madde 91.3. "Cumhurbaşkanı ağır bir suçtan dolayı ceza aldığı veya bu maddeye göre Meclis, ağır hastalıktan dolayı Cumhurbaşkanı'nın sorumluluklarını yerine getiremeyeceğini tespit ettiğinde ya da Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanı'nın ağır Anayasa ihlali işlediğini tespit ettiğinde, üye tam sayısı üçte ikisinin (2/3) oyuyla Meclis, Cumhurbaşkanı'nı görevden alabilir."

ötürü bu görevde kalmasına izin verilebilir. Bu kadar gayrimakul bir sonuca varabilen anayasal bir kurum bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 45. maddesi de böyle gayrimakul bir sonuç öngörmez.

34. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 45. maddesinin belirlediği istemde bulunmak için otuz günlük sürenin bir defaya mahsus veya geçmişte süreklilik arz edip son bulan ciddi ihlaller ile ilgili olduğunu değerlendirmektedir. Devam eden bir ciddi ihlal ile ilgili süre sınırlaması konulamaz. İhlal henüz son bulmadığından otuz günlük süre sınırlaması işletilemez. Cumhurbaşkanı cumhurbaşkanlığı görevi süresince LDK başkanlığından istifa etmiş olsaydı, artık devam etmeyen ve geçmişte kalan bir ihlal sayılacağından, istifa ettiği tarihten itibaren 30 günlük süre sınırlaması işlemeye başlayacaktı. Buna karşılık, belli bir anda LDK başkanlığı görevini dondurduğu ile ilgili açık beyanının oluşturduğu basit fiilin sonucu olarak bu sürekli ihlalin tabiatını artık tamir edemezdi.
35. Gerçek şu ki Cumhurbaşkanının cevabında zikredildiği gibi görev “dondurularak bekletilmektedir”. Mahkeme, süreklilik arz eden durumun bugün de devam ettiği ve bu durumda yasanın 45. maddesinin belirlediği 30 günlük süre sınırlamasının uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır.

Yetkili Taraf

36. Yukarıda 11. paragrafta 113.6 maddesine atıfta bulunularak Cumhurbaşkanının ağır ihlali ile ilgili istemde bulunmak için Meclisten 30 veya daha fazla sayıda milletvekilinin toplanmasını gerektirmektedir. Bir araya gelip Mahkeme nezdinde başvuru 32 milletvekilinin olduğu kayıtlarımıza geçmiştir. Şu halde Mahkemenin 25 Haziran 2010 tarihinde geçerli olan bir istemi kabul ettiği aşikârdır.
37. Mahkeme aynı şekilde kimi milletvekillerinin istemlerini çekme şekillerini ve tarihlerini de yukarıda belirtmiştir. Mahkeme, milletvekillerinin önce istemde bulunup daha sonra istemden çekilmeleri ile ilgili spekülasyonda bulunmaya niyetli değildir.
38. Mahkeme, bir istemde bulunmanın anayasal ve siyasi anlamda büyük öneme haiz olduğunun farkındadır. İstem dilekçesini ilk başta imzalayan milletvekilleri bu önemin farkındaydılar. Aynı şekilde asgari 30 (otuz) milletvekilinin imzasının bir araya gelmesini gerektiren bu toplu istemin yapısının da farkındaydılar. 25 Haziran 2010 tarihinde istemi ilk defa sunan bu 32 milletvekili davanın Anayasa Mahkemesine götürülmesi gerektiği konusunda fikir birliğinde bulunmuşlardır. İstemi imzalayan başka milletvekilleri de vardı veya yoktu. Temel mesele istemin Mahkemeye teslim edilip işleme konduğu tarihte yeterli sayıda imzaya sahip olmasıydı.
39. Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 23. maddesinin hükmü şöyledir:

Anayasa Mahkemesi, yetkili tarafların, sonradan davadan vazgeçmelerinden bağımsız olarak yasal şekilde görüşülmesi için istemde buldukları davalar hakkında kararlar alır.

Olağan şekliyle bu madde, Mahkemeyi, yasaya uygun şekilde yapılmış olan istemlerle ilgili karar almaya zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk gereklilik kipinin kullanılmasıyla belirgin hale gelmektedir.

40. Anayasa Mahkemesi Yönetmeliği istemden vazgeçme hususlarını şöyle ele alır:

Madde 32
İstem Geri Çekilmesi

(1) İstemde bulunan taraf, istemle ilgili mahkeme duruşması başlamadan önce herhangi bir zamanda istemini geri çekebilir.

(2) Bir önceki (1) paragraftaki istemi geri çekme şartlarından bağımsız olarak istemi görüşüp görüşmeyeceğine Mahkeme karar verir. Böyle durumlarda cevap ve müteakip evrak sunulmuşsa istem ve cevaplara dayanarak duruşma kararını Mahkeme verir.

(3) Sekreteryaya, istemin çekilmesinden bağımsız olarak, istem üzerine Mahkemenin kararını tüm taraflara yazılı olarak bildirir.

41. Bu madde başvuru tarafın duruşma başlamadan istemini geri çekmesine müsaade vermekte olup Mahkemeye istemle ilgili karar verme özgürlüğünü sağlamaktadır. Bu hareket özgürlüğünden yararlanma konusunda, etkilenmemek adına sessiz kalmıştır.
42. Bu vakada Cumhurbaşkanı başvurulardan bazılarının istemlerini geri çektikten sonra istem için gerekli olan 30 sayısının altına gerilediğini açıklamakla Anayasanın 113.6 maddesinin öngördüğü yetkili taraf olma imkânının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Cumhurbaşkanının cevabı Mahkemenin yasal şekilde yapılan istemle ilgili dava hakkında karar alırken Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 23. maddesindeki yükümlülüğe ve Yönetmeliğin 32 maddesine atıfta bulunmamıştır.
43. Bu istem gerçek veya tüzel bir kişilik tarafından sunulması halinde farklıdır. Asgari 30 milletvekili sayısının tamamlanması gereklidir. Hiçbir milletvekili veya birkaçı, istemi başlatanların hepsinin adına konuşma hakkında sahip değiller. Yalnız asgari 30 milletvekilinden oluşup istemde bulunabilmek için yetkili taraf olan milletvekili grubu istemde bulunabilir. Aynı şekilde istemi Mahkemeye teslim ettikten sonra aynı grup toplu halde bu istemi geri çekmek için dilekçe verebilirler. Bu istemden imzalarını geri çekmek isteyen veya aynı şekilde imzalarını eklemek isteyenler olmuş olabilir. Diğer imzaların toplanması geri çekilmek istenen imzalar için bir kolaylık aracı olacak mıydı? Yeni istemin sunulması mı gerekecekti ya da yeni imzalar eklenene kadar eski istem askıya mı alınacaktı? Memnuniyetin sağlanamadığı böyle durumlara Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 23. Maddesinde vurgu yapılmaktadır. Bu madde Mahkemenin gerekli şekilde sunulan istemle ilgili kararı verene kadar işlem yapma olanağını Mahkemeye sunmaktadır.
44. Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa İhlali iddiası zor bir dava olduğundan, milletvekillerinin bu istemi imzaladıklarında bunu iyi düşündükleriyle ilgili uyarılar Mahkemeye yapılabilirdi. Benzer şekilde milletvekillerine açık, ciddi ve öz gerekçeler sunacak şekilde imzalarını geri çekmelerine müsaade edilmemesi gerekirdi.
45. Tüm milletvekilleri, 25 Haziran 2010 günü başlangıç istemlerini Mahkemeye sundukları zaman birlikte hareket edip bir kolektif bütünlük oluşturmuşlardır. İmzalarını geri çekmek isteyen bir, iki veya üç milletvekilinin bireysel talepleri sunulan istemin üzerinde herhangi hukuki etkisi yoktur.
46. Mahkeme, bu davanın 25 Haziran 2010 günü Anayasa Mahkemesine gerekli şekilde teslim edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme o tarihte istemi kabul etmiş ve Karar verilene kadar bu mahkemede kalmaya devam edecektir.
47. O yüzden Mahkeme, davanın kabul edilebilir olduğu sonucuna varmıştır.

Davanın Esası

48. Cumhurbaşkanının seçildikten sonra siyasi bir görev üstlenip üstlenmediği ile ilgili istemin özü yukarıda alıntılanan 88.2 maddesine atıfta bulunmaktadır. Bir sonuca

varma amacıyla Cumhurbaşkanının görevini bir bütün olarak aynasal çerçeve içerisinde tahlil etmemiz gerekir. Anayasa bütünsel bir şekilde okunmalıdır ve Mahkemenin yorum yaparken çeşitlilik arz eden Anayasa hükümleri arasındaki ilişkiyi de göz önünde bulundurması gereklidir.

Cumhurbaşkanının Görevi

49. Anayasanın 83. Maddesi Cumhurbaşkanına devletin başı olarak atıfta bulunmaktadır. Madde şu güvenceyi sağlar:

Cumhurbaşkanı, Kosova Cumhuriyeti halkının birliğini temsil eder ve devletin başıdır.

50. Cumhuriyetin yönetim şeklinin belirlendiği 4 e maddesi daha fazla açıklama getirmektedir:

1. Kosova, bu Anayasayla belirlendiği şekilde, yetki paylaşımı ve paylaşım kontrolü ile dengesi ilkesine dayanan demokratik cumhuriyettir.
2. Kosova Cumhuriyeti Meclisi yasama yetkisini uygular.
3. Kosova Cumhurbaşkanı halkın birliğini temsil eder. Kosova Cumhurbaşkanı, içerde ve dışarıda ülkenin yasal temsilcisi ve Kosova Cumhuriyeti kurumlarının, bu Anayasaya uygun şekilde demokratik işlevisinin güvencesidir.

51. Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri anayasal çerçeve içerisinde genişletilmiş olup Anayasanın 84. Maddesinde kısmen belirlenmiştir:

Söz konusu görev ve yetkiler şöyledir:

Kosova Cumhurbaşkanı:

- (1) Kosova Cumhuriyetini yurtiçinde ve dışında temsil eder;
- (2) Bu Anayasayla belirlenmiş kurumların anayasal işleyişini güvenceye bağlar;
- (3) Kosova Meclisi seçimlerini ilan eder ve kurucu genel kurulu toplanmaya çağırır;
- (4) Anayasal yetkilerine uygun kararlar çıkartır;
- (5) Kosova Cumhuriyeti Meclisinin onayladığı yasaları ilan eder;
- (6) Onaylanan yasaların, Kosova Cumhuriyeti veya topluluklardan birinin veya daha fazlasının yasal çıkarları açısından zararlı olduğuna kani olduğu durumlarda, yeniden gözden geçirilmek üzere iade eder. Bir yasayı iade etme hakkından bir defa yararlanabilir.
- (7) Bu Anayasaya uygun uluslararası anlaşmaları imzalar;
- (8) Bu Anayasayla ilgili değişiklik önerileri verir;
- (9) Anayasal konuları Anayasa Mahkemesine gönderebilir;
- (10) Ülkenin dış politikasını yönetir;
- (11) Kosova Cumhuriyetine atanan diplomatik misyon şeflerinin güven mektuplarını kabul eder;
- (12) Kosova Güvenlik Güçlerinin Başkomutanıdır;
- (13) Topluluklar Danışma Kurulunu yönetir;
- (14) Mecliste çoğunluğu oluşturan siyasi parti veya koalisyon adayını verdikten sonra, ilgili adayı hükümeti kurmakla görevlendirir;
- (15) Kosova Yargı Kurulunun önerisiyle, Kosova Yüksek Mahkeme Başkanını atar veya görevden alır;
- (16) Kosova Yargı Kurulunun önerisiyle, Kosova Cumhuriyeti yargıçlarını atar ve görevden alır;
- (17) Kosova Savcılık Kurulunun önerisiyle, Kosova Cumhuriyeti Devlet Başsavcısını atar ve görevinden alır;
- (18) Kosova Savcılık Kurulunun önerisiyle, Kosova Cumhuriyeti savcılarını atar ve görevden alır;
- (19) Meclisin önerisiyle, Anayasa Mahkemesi yargıçlarını atar;
- (20) Başbakanın önerisinden sonra Kosova Güvenlik Güçleri Komutanını atar;

- (21) Başbakanla işbirliği içerisinde, Kosova Haber Alma Teşkilatı Müdürü, Müdür Yardımcısı ve Genel Müfettişini atar;
- (22) Başbakanla istişare ederek Olağanüstü Hal ilanına karar verir;
- (23) Kosova Güvenlik Kurulunun toplanmasını talep edebilir ve Olağanüstü Halde kurula başkanlık eder;
- (24) Başbakanla yaptığı istişare doğrultusunda, Kosova Cumhuriyeti diplomatik ve konsolosluk misyonlarının kurulmasına karar verir;
- (25) Hükümetin önerisiyle, Kosova Cumhuriyeti diplomatik misyon şeflerini atar ve görevden alır;
- (26) Merkez Seçim Komisyonu Başkanını atar;
- (27) Yönetim Müdürü olarak görev yapacak olan Kosova Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkanını ve Banka Yönetim Kurulu üyelerini atar;
- (28) Yasalara uygun şekilde madalya, takdirname ve ödüller verir;
- (29) Yasalara uygun şekilde bireysel af ilan eder;
- (30) Yılda en az bir defa, kendi çalışmalarıyla ilgili Kosova Meclisine hitap eder.

52. Madde 84'teki yetkilerden başka Anayasa içerisinde cumhurbaşkanıyla ilgili çok sayıda atıflar daha bulunmaktadır. Yetkileri, işlevi, görev ve yeterlilikleri diğer maddelerle belirlenmiştir. Bu maddeler şunlardır: 4, 18, 60, 66, 69, 79, 80, 82, 93, 94, 95, 104, 109, 113, 114, 118, 126, 127, 129, 131, 136, 139, 144, 150 ve 158. Bu maddelerden bazıları Cumhurbaşkanının 84. maddedeki yetkileriyle daha ayrıntılı şekilde ilgilidirler; diğer maddeler Cumhurbaşkanına, zikredilemeyen diğer yetkileri verirler. Örneğin, 84.1 ve 84.2 maddeleri görünür bir şekilde 4.3 maddesinin içeriğini tekrar ederken, 79. maddede yasamayı harekete geçirmek için verilen yetki 84. maddede hiç zikredilmez.

53. Cumhurbaşkanının bazı yetkileri sınırlıdır, örneğin, Cumhurbaşkanı kendi girişimine dayanarak özel bir görev yürütemez. Bu örnekler şunlardır:

- i. **Madde 84 (15) ve (16)**'ya göre Cumhurbaşkanı, Kosova Yargı Kurulunun önerisi doğrultusunda Yüksek Mahkeme Başkanının atar ve görevden alır;
- ii. **Madde 84 (17) ve (18)**'e göre Cumhurbaşkanı, Kosova Savcılık Kurulunun önerisi doğrultusunda Başsavcıyı atar ve görevinden alır
- iii. Madde **93.8**'e göre Cumhurbaşkanı, diplomatik temsilciliklerin baş temsilcilik yöneticilerini atama ve görevden alması esnasında Hükümetin önerileri doğrultusunda karar almalıdır.
- iv. Madde **158**'e göre Cumhurbaşkanı, 26 Mart 2007 tarihli Geniş Kapsamlı Kosova Statüsü Çözüm Önerisinin uygulandığı süre içerisinde Uluslararası Sivil Temsilcinin onayını alarak Merkez Bankası Başkanını atar.

54. Buna rağmen Cumhurbaşkanının, hukuk ve anayasa makamlarına başvurmadan kendi inisiyatifini kullanarak bağımsızca hareket edebileceği konular vardır. Bununla ilgili bazı örnekler 69.4 maddesinde kapsanmış olup buna göre Cumhurbaşkanı Kosova Meclisinin olağanüstü toplantılarında müdahale etme hakkına sahip olduğu gibi 139. maddeye göre de Merkez Seçim Komisyonu Başkanını da atama yetkisine sahiptir.

55. Cumhurbaşkanının kimi önemli yetkileri ülkenin siyasi yaşamını yakından etkiler. 95.1 maddesine göre Cumhurbaşkanı, "mecliste Hükümeti kurabilecek oy çoğunluğuna sahip siyasi parti veya koalisyonla danışarak Başbakan adayını önerir."

56. Madde 95.4'ün tanımı:

"Önerilen Kabine gerekli oy çoğunluğunu sağlayamazsa Kosova Cumhurbaşkanı on (10) gün içerisinde, aynı prosedürle başka bir adayı hükümeti kurmakla görevlendirir. İkinci seferde

de hükümet seçilmezse Kosova Cumhurbaşkanı, ilan gününden kırk (40) gün içerisinde yapılacak olan seçimleri ilan eder.”

57. Benzer şekilde Başbakan istifa ederse veya başbakanlık makamı herhangi bir nedenle boş kalırsa 95.5 maddesi Cumhurbaşkanına şu yetkiyi sağlar: “Eğer Başbakan istifa eder veya başka nedenle makamı boşalırsa, Kosova Cumhurbaşkanı, Mecliste çoğunluğa sahip siyasi parti veya koalisyon ile istişare ederek, Hükümeti kurmak üzere yeni adayı görevlendirir.”
58. Madde 60'a göre Topluluklar Danışma Kurulu Cumhurbaşkanının himayesinde görev yapar.

Cumhurbaşkanlığı Yasası

59. Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Hakkında Yasa 03/L-094 sayılı ile 19 Aralık 2008 günü onaylanıp 25 Ocak 2009 tarihinde resmi gazetede yayımlanmıştır.
60. Yasanın 1. maddesi Cumhurbaşkanının devletin başı olduğunu ve Kosova Cumhuriyeti Halkının birliğini temsil ettiği güvencesini verir.
61. Madde 5, Cumhurbaşkanının ant içme metnini belirlemiştir. Ant içme metni aşağıdaki gibidir:
- “Tüm gücümü, Kosova Cumhuriyetinin bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğünün korunmasına, vatandaşların insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasına, Anayasa ve yasalara riayet edilmesine ve onların korunmasına, tüm Kosova Cumhuriyeti vatandaşlarının barış ve refahının korunmasına adayacağıma ve tüm görevlerimi sorumlulukla ve onurlu bir şekilde yerine getireceğime ant içerim.”*
62. Yasanın aşağıda alıntılanan 7. maddesi Anayasanın 88. maddesinin hükümlerini yansıtır.

Uyuşmazlık

1. Cumhurbaşkanı, başka hiçbir kamusal görevi yapamaz.
2. Seçildikten sonra Cumhurbaşkanı siyasi parti içerisinde hiçbir görev yapamaz.

Cumhurbaşkanlığı Görevinin Tahlili

63. LDK Kosova Meclisi içerisinde yeterli temsile sahiptir. Söz konusu parti 17 Kasım 2009 yerel seçimlerine aktif bir şekilde katıldı. Parti üyeleri siyasi oturumlara, tartışmalara ve günlük konuşmalara katılmaktalar. Partinin siyasi amaçları doğrultusunda siyasi üst düzey makam görevleri peşinde olma hakkına sahiptir. Kosova'dakine benzer bir demokrasi içerisinde yasalar siyasi partilere özel itibar ve değer sağlamaktadır. Onlar, seçim dönemlerinde belirledikleri adaylar için seçmenlerin oyunu isteme hakkına sahiptirler. Kosova Meclisi içerisinde ulusal ve belediyelerde yerel düzeyde koalisyonları müzakere etme hakkına sahiptirler.
64. Siyasi partiler, siyasi arenada etkin bir şekilde kendi amaçlarını geliştirmekle kalmayıp yüksek siyasi mevkileri/görevleri hedefleyen adaylarını desteklerler. Seçmen kitlesini etkilemenin yollarından biri olarak partiler hedefleri ve programının tanıtımını yaparlar. Onlar, seçim esnasında siyasi görevlerle ilgili seçmen kitlesinin oylarını kendilerine verdirmek amacıyla seçmenler üzerinde nüfuzu olan kişilere kendi aday listelerinde yer verirler.
65. Cumhurbaşkanının açık bir şekilde beyan ettiği üzere “dondurulmuş” parti başkanlığı görevinin “dondurulmuşluk” gerçeğinin nerede durduğunu Mahkeme dikkate almak

durumundadır. Cumhurbaşkanının en büyük siyasi partilerden biri olan partideki resmi başkanlık görevini üstlenip bu “görevde bulunmamak/göreve ara vermek” üzere izin almaya çalışması, herhangi bir bakanlıkta teknik bir görevi yerine getiren sivil bir memurun izin alarak siyasi bir kariyer yapmak isteği gibi bir duruma benzetilemez.

66. Siyasi partilerin temel işlevi ve isteği vatandaşların desteğini sağlamak ve siyasi meseleleri doğrultusunda onların üzerinde nüfuzunu koyup seçimlerde galip gelmektir. Seçim döneminde oylarını verecek insanların gönüllerini kazanıp düşüncelerini etkilemenin yollarından biri de adaylarını ve partinin üstleneceği görevler için seçmenlerin desteğini sağlamak üzere siyasi partilerin göstereceği beceridir. Eğer siyasi bir parti Cumhurbaşkanının desteğini almışsa, o parti siyasi ajandasını zenginleştirmek ve adaylarını resmi görevlere seçtirmek için elinde güçlü bir değere sahip olmuş demektir.
67. Cumhurbaşkanı kendi resmi görevi süresince parti başkanı sıfatıyla ilgili partide herhangi bir önemli kararın alınmasında etkili olmadığı durumlarda, siyasi parti tarafından kendisinin parti başkanı olduğunu açıklamasının yapılmasına veya adının kullanılmasına izin vererek siyasi bir faaliyette bulunmuştur. Cumhurbaşkanı, adının LDK ile ilintili olmasına müsaade etmiştir. LDK ona görevini dondurarak parti başkanlığında kalmasına müsaade etmiştir.
68. Aslında hem LDK hem Cumhurbaşkanı bu ortaklıktan yararlanabilirler. Cumhurbaşkanı, Kosova Cumhurbaşkanlığı görevinden ayrıldığı zaman “dondurmayı” kaldırabilir durumdadır. Parti de Kosova Cumhurbaşkanı gibi anayasal güce sahip yüksek bir yetkiliyle ilişkisi olduğundan siyasi terfi talep edebilir. Cumhurbaşkanı ve partisi arasındaki temsili ilişki günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Öyle ki onlar birbirleri arasında bulunan bu ilişkilendirmenin açık bir şekilde kalmasına müsaade ettiklerinden bundan “istifade etmekte”. “İstifade etme” terimi Cumhurbaşkanının cevabında kullandığı “ifa etme” tanımının karşılığıdır.
69. Bu ihlalin teknik bir ihlal veya ağır anayasa ihlali olduğunu değerlendirmek için Mahkeme, Cumhurbaşkanının kararının kamuoyunda Cumhurbaşkanlığına yönelik güvenirliliğin üzerine yaptığı etkiyi değerlendirmesi gerekmektedir. Anayasayla sağlanan ileri yetkileri göz önünde bulundurarak kamuoyunun, Cumhurbaşkanının başka bir akım veya siyasi çıkarı değil “halkın birliğini temsil ettiğini” dolayısıyla kendilerini temsil ettiğini varsaymaları makuldür. Cumhuriyetin her vatandaşı, Cumhurbaşkanının tarafsızlığı, bütünlüğü ve bağımsızlığından emin olma hakkına sahiptir. Bu özellikle rakip siyasi parti veya koalisyonlardan başbakanlık adayları arasında seçim yaptığı zaman gereklidir.
70. Mahkeme, Cumhurbaşkanının böyle yüce bir görevde bulunduğu süre içerisinde ülkede bilinen partilerden birinde yüksek bir görev yaparak, LDK'nin başkanı olarak kayıtlarda yer almaya müsaade ederek Anayasanın 88.2 maddesine göre ağır anayasa ihlali işlediği görüşündedir.

BU NEDENLE MAHKEME OY ÇOKLUĞUYLA AŞAĞIDAKİ KARARI ALMIŞTIR

- I. İstem kabul edilebilir niteliktedir.
- II. Cumhurbaşkanı Sn. Fatmir Sejdiu Ekselansları Kosova Cumhurbaşkanlığı ve Kosova Demokratik Birliği LDK Partisinin başkanlığını aynı anda üstlenerek Anayasanın 88.2 maddesi uyarınca ciddi Anayasa ihlali işlemiştir.

III. Bu karar Yasanın 20.4 maddesine göre taraflara bildirilip resmi gazetede yayımlanacaktır.

IV. Bu karar derhal yürürlüğe girip açıklanmadan önce düzeltilmesi yapılabilir.

Bunun dışında Yargıç Almiro Rodrigues ve Yargıç Snezhana Botusharova, Mahkemece uygun bir zamanda duyurulacak olan muhalefet şerhlerini bildirmişlerdir.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Robert Carolan, imza

Prof. Dr. Enver Hasani, imza

Mahkemenin yetkili resmi çevirmenleri tarafından Kararın İngilizce versiyonuna sadık kalınarak çevrilmiştir.

Ek A

<u>Adı</u>	<u>Soyadı</u>
1. Naim	Rrustemi
2. Driton	Tali
3. Ibrahim	Selmanaj
4. Shkumbin	Demaliaj
5. Ali	Lajçi
6. Naser	Rugova
7. Slaviša	Petković
8. Qamile	Morina
9. Ismajl	Kurteshi
10. Donika	Kadaç
11. Ahmet	Isufi
12. Dritë	Maliqi
13. Mark	Krasniqi
14. Synavere	Rysha
15. Emrush	Xhemajli
16. Melihate	Tërmkolli
17. Zafir	Berisha
18. Xhevdet	Neziraj
19. Haki	Shatri
20. Gani	Geci
21. Vladimir	Todorović
22. Berat	Luzha
23. Numan	Balić
24. Heset	Cakolli
25. Gjylnaze	Syla
26. Ardian	Gjini
27. Lulzim	Zeneli
28. Mihailo	Šćepanović
29. Dragiša	Mirić

30. Suzan	Novoberdaliu
31. Nait	Hasani
32. Besa	Gaxherri